

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

Ю. В. Білоусов

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільного права та процесу
Хмельницького університету управління та права

Н. Л. Бондаренко-Зелінська

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Хмельницького університету управління та права

УДК 347.98+347.956+347.951.013; 336.719.2 (477)

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ РОЗГОЛОШЕННЯМ ІНФОРМАЦІЇ, ЯКА МІСТИТЬ БАНКІВСЬКУ ТАЄМНИЦЮ, ЩОДО ФІЗИЧНИХ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

У статті доводиться наявність права банку на апеляційне оскарження рішення у справах про розголошення інформації, яка містить банківську таємницю, щодо фізичних та юридичних осіб. Встановлюється залежність обсягу повноважень суду щодо покладення на банк обов'язку розголосити інформацію, яка містить банківську таємницю, від обсягу повноважень відповідного органу (посадової особи) — заявника. Наголошується на тому, що банк не має права не виконувати рішення суду у цій категорії справ, зважаючи на норму про негайність його виконання.

В статті доводиться наявність права банку на апеляційне оскарження рішення по делу о разглашении информации, содержащую банковской тайну, о физических и юридических лицах. Установлена зависимость объема полномочий суда по возложению на банк обязанности разгласить информацию, содержащую банковскую тайну, от полномочий соответствующего органа (должностного лица) — заявителя. Подчеркивается, что банк не имеет права не исполнять решения суда по этой категории дел, учитывая норму о немедленности его исполнения.

The presence of the bank's right to appeal the court decision on the case about disclosure of information, which contains bank secrecy, information on natural and legal persons is sustained in the article. The relation between the scope of authority of court to have the bank

disclose information, which contains bank secrecy, and the authority of the adequate organ (official) — the applicant, is defined. It is stressed that bank doesn't have a right not to fulfill its obligation by court in this category of cases, taking in account the rule of its immediate execution.

Прийняття 18 березня 2004 р. Цивільного процесуального кодексу України (надалі — ЦПК України [2]) стало суттєвим кроком на шляху вдосконалення національного механізму здійснення правосуддя в цивільних справах та підвищення його ефективності. ЦПК України закріпив низку новел, спрямованих на спрощення порядку розгляду та вирішення цивільних справ, забезпечення доступності та оперативності судового захисту в цілому. Водночас, деякі зміни запропоновані законодавцем критично приймаються юридичною громадськістю в силу неоднозначного їх сприйняття. Так, до останнього часу захист прав особи, пов'язаних із інформацією здійснювався у порядку позовного (загального) судочинства¹. Натомість чинний ЦПК України, на відміну від Цивільного процесуального кодексу України в редакції 1963 р. [3], відніс справи про розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичної або фізичної особи до окремого провадження. Виникає питання про підстави такого розмежування та особливості розгляду та вирішення таких справ у порядку безспірної процедури.

Новизна спеціальної судової юрисдикції цієї категорії справ, нечіткість та, подекуди, незрозуміть формулювання положень чинного законодавства, наявність, яка інколи межує із суперечністю, на практиці поставило ряд питань, котрі вимагають нагального вирішення на основі глибокого теоретичного осмислення, виходячи із суті справи, призначення запровадження цивільної юрисдикції цієї категорії справ, завдань цивільного судочинства взагалі.

Зважаючи на те, що суди по-різному застосовують положення чинного процесуального законодавства, серед проблем, які найбільш яскраво постали у судовій практиці, можна назвати наступні: правосуб'єктність банку у справах про розголошення інформації, що містить банківську таємницю в порядку окремого провадження; межі розкриття інформації, яка містить банківську таємницю, зокрема, щодо назв підприємств-контрагентів особи, щодо якої вимагається розкриття такої інформації, якщо вони не залучені до участі у справі. З цього приводу навіть виникають певні правові курйози. Так, наприклад, у листі Департаменту з питань запобігання використанню банківської системи для легалізації кримінальних доходів та фінансування тероризму Національного банку України від 19 квітня 2005 р., № 48-012/275-3973 рекомендується узгоджувати питання порядку та/або форми надання інформації, яка містить банківську таємницю, з особою, якій відповідно до рішення суду має бути розкрита ця інформація, у випадку, якщо у рішенні суду цей порядок та/або форми надання інформації не визначено [4]. Адже такі “взаємні узгодження” можуть підмітити саме рішення суду.

Провадження у справах щодо розголошення інформації, яка містить банківську таємницю щодо фізичних та юридичних осіб, є складовою наукової уваги. Здебільшого науковий аналіз здійснюється у рівні науково-практичних коментарів (С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, В. М. Кравчук, О. І. Угриновська, В. І. Тертишніков, Ю. С. Червоний, Я. П. Зейкан та ін.), навчально-методичних праць, виконаних на основі новітнього цивільного процесуального законодавства, окремих публікацій у юридичній періодиці [5], тез доповідей на наукових конференціях. Однак, на жаль, не вся проблематика віднаходить належне науково-теоретичне обґрунтування питань, котрі виникають на практиці, що, у свою чергу, призводить до різного тлумачення норм матеріального та процесуального законодавства, неоднакового їхнього застосування. Так, наприклад, Г. О. Світлична вказує лише те, що необхідно усунути безпідставність позбавлення банку права на апеляційне оскарження шляхом внесення відповідних змін до ч. 3 ст. 290 ЦПК України [6, с. 542]. В іншому випадку розглядається навіть випадок розгляду справи про розголошення інформації, яка містить банківську таємницю, за заявою комерційної фірми, який перед вступом у цивільні відносини, забажав перевірити фінансово-економічний стан свого потенційного партнера [7, с. 780].

Метою нашого дослідження є визначення наявності права на апеляційне оскарження рішення суду у цій категорії справ, обсягу розголошення інформації, яка

¹ Хочеться відмітити, що в більшості країн СНД така практика досі збереглась.

містить банківську таємницю щодо фізичних та юридичних осіб.

Відповідно до ч. 3 ст. 290 ЦПК України “особа, щодо якої банк розкриває банківську таємницю, або заявник мають право у п’ятиденний строк оскаржити ухвалене судом рішення до апеляційного суду в установленому порядку”. З цього неможливо однозначно визначити наявність у банка права на апеляційне оскарження.

Для відповіді на ці питання, потрібно, у першу чергу, уточнити поняття “банківської таємниці”.

За змістом ч. 1 ст. 60 Закону України “Про банки і банківську діяльність” [8], *банківською таємницею* є інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам при наданні послуг банку і розголошення якої може завдати матеріальної чи моральної шкоди клієнту.

Згідно з положень ст. 1076 Цивільного кодексу України [9] та ст. 60 Закону України “Про банки і банківську діяльність” будь-яка інформація, що стосується клієнта, якою банк володіє на законних підставах, є банківською таємницею (за винятком, якщо така інформація складає державну таємницю).

Аналіз легальної дефініції закріпленої в ст. 60 Закону України “Про банки і банківську діяльність” створює враження, що до банківської таємниці належить інформація, яка:

- 1) повинна стосуватися фінансового стану та діяльності клієнта;
- 2) стала відома банку в процесі взаємодії з клієнтом банку, що дозволило банку отримати інформацію про особу.

Аналіз наведених ознак свідчить, що формулювання закону потребують суттєвих уточнень.

Так, звертає на себе увагу зміст п. п. 4, 6-8 ч. 2 та ч. 3 ст. 60 Закону України “Про банки і банківську діяльність”, відповідно до яких, банківську таємницю становить також інформація про системи охорони банку та клієнтів; відомості стосовно комерційної діяльності клієнтів чи комерційної таємниці, будь-якого проекту, винаходів, зразків продукції та інша комерційна інформація; інформація щодо звітності по окремому банку, за винятком тієї, що підлягає опублікуванню; коди, що використовуються банками для захисту інформації, а також інформація про банки чи клієнтів, що збирається під час проведення банківського нагляду.

Тобто до змісту поняття “банківська таємниця” законодавець включає також інформацію про банки та комерційну таємницю.

Поняття комерційної таємниці сформульоване у ст. 505 ЦК України, відповідно до якої *комерційною таємницею* є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв’язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію. Крім того комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці. Також що на банківську інформацію, як об’єкт прав, поширюються норми Господарського кодексу України [10], відповідно до ст. 36 якого комерційною таємницею можуть бути визнані відомості, пов’язані з виробництвом, технологією, керуванням, фінансовою й іншою діяльністю суб’єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб’єкта господарювання.

Як бачимо, закон пов’язує секретність інформації не з суб’єктом, якого вона стосується, а із змістом відомостей та суб’єктом, який контролює інформацію.

Інакше кажучи, якщо відповідна інформація щодо діяльності банку за своїми властивостями відповідає змісту ст. 505 ЦК України або ст. 36 ГК України і банк заявить, що вона становить комерційну таємницю, на такі відомості (на розсуд банку) поширяться дія норм ст. 60 Закону України “Про банки і банківську діяльність” та статус банківської таємниці.

З огляду на вищевказане, захист банківської таємниці слід сприймати в контексті охорони комерційної таємниці, а не як захист прав фізичних та юридичних осіб, які мають рахунки в банках.

Отже, можна виділити дві основні підстави віднесення тієї чи іншої інформації банківського характеру до таємниці:

1. Пряма вказівка на це в законі;
2. Бажання власника інформації обмежити доступ до неї;

З огляду на це вся інформація банківського характеру може бути умовно поділена на такі види:

- 1) відкрита інформація;
- 2) відомості, що не містять таємниці, встановленої законом, але обмежений режим доступу до неї визначено її власником (в нашому випадку — банком);
- 3) інформація, що містить банківську таємницю.

Очевидно, що саме два останні види інформації належать до банківської таємниці.

Таким чином, як банківську таємницю слід розглядати будь-яку інформацію, що стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам при наданні послуг банку, яка в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з банківською інформацією, у зв'язку з цим має цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих банком та іншими особами, які законно контролюють цю інформацію. І така інформація однозначно може стосуватись не тільки клієнта а й власне банку, що його обслуговує.

Із змісту ч. 3 ст. 290 ЦПК України чітко видно, що суб'єктом апеляційного оскарження в цій категорії справ може бути заявник і особа, щодо якої розкривається банківська таємниця.

Таким чином, якщо інформація, щодо розкриття якої звертається заявник, є банківською таємницею і включає відомості з обмеженим доступом власне про банк, останній можна розцінювати як особу, щодо якої розкривається банківська таємниця, а відтак вона має право на оскарження судового рішення.

При цьому слід навести положення чинного конституційного та цивільного процесуального законодавства, в яких забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду визначається конституційною засадою правосуддя. Положення п. 8 ч. 3 ст. 129 Конституції України, яке її закріплює, вказує, що в апеляційному (касаційному) порядку може бути оскаржено рішення місцевих (апеляційних) судів, за винятком випадків, визначених законом. Аналіз норм чинного ЦПК дозволяє констатувати, що процесуальний закон в жодній статті не забороняє заінтересованій особі оскаржувати рішення, що стосується прав та обов'язків останньої.

Банк, який обслуговує юридичну або фізичну особу, у справах про розголошення інформації, яка містить банківську таємницю, щодо цих осіб відповідно до глави 12 Розділу IV, ст. 26 ЦПК України слід визнавати особою, яка бере участь у справі, а саме заінтересованою особою у справах окремого провадження. Відповідно до ст. 27, 235 ЦПК України банк, який обслуговує юридичну або фізичну особу, користується усіма права особи, яка бере участь у справі, у тому числі правом на оскарження рішення і ухвал суду (ч. 1 ст. 27 ЦПК України), крім цього під час розгляду справ окремого провадження суд зобов'язаний не тільки роз'яснити особам, які беруть участь у справі, їхні права та обов'язки, але й сприяти у здійсненні та охороні гарантованих Конституцією і законами України прав, свобод чи інтересів фізичних або юридичних осіб, вживати заходів щодо всебічного, повного і об'єктивного з'ясування обставин справи (ч. 1 ст. 235 ЦПК України).

У випадку, коли така банківська установа взагалі не братиме участі у справі і буде позбавлена прав заінтересованої особи у справах про розголошення інформації, яка містить банківську таємницю, щодо фізичних або юридичних осіб, відповідно до ч. 1 ст. 292 ЦПК України виникатиме право оскаржити в апеляційному порядку рішення суду першої інстанції повністю або частково як в особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їх права та обов'язки. По суті ця стаття закріплює таке право за кожною заінтересованою особою, незалежно від участі останньої у справі.

Таким чином можна зробити висновок, що банк має право на апеляційне оскарження судового рішення у справах про розголошення інформації, яка містить банківську таємницю, якщо вважатиме рішення таким, що не відповідає вимогам законності й обґрунтованості, посягає на його інтереси у справі. В апеляційній скарзі банк повинен вказати наявність процесуальної заінтересованості у результатах вирішення справи.

Відносно можливості зобов'язання банку розкрити інформацію, яка містить банківську таємницю, й щодо назв підприємств-контрагентів особи, щодо якої вимагається розкриття такої інформації, якщо вони не залучені до участі у справі, слід вказати

наступне.

Інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам при наданні послуг банку і розголошення якої може завдати матеріальної чи моральної шкоди клієнту, є банківською таємницею (ст. 60 Закону України “Про банки і банківську діяльність”), збереження якої гарантується ст. 61 цього Закону та спеціальним порядком її розкриття, визначеним ст. 62 цього Закону.

Відповідно до ч. 2 ст. 32 Конституції України [1] встановлено заборону на збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Вказане положення заходить свою конкретизацію в законах та підзаконних нормативно-правових актах. Зокрема, правовідносини щодо зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці врегульовано рядом нормативно-правових актів, зокрема: Цивільним кодексом України, главою 10, ст. ст. 64, 71 Закону України “Про банки і банківську діяльність”, ст. ст. 7, 56, 57 Закону України “Про Національний банк України” [11], ст. 12 Декрету Кабінету Міністрів України від 19.03.1993 р., № 15-93 “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” [12], Законами України “Про інформацію” [13], “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом” [14], “Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю” [15], Кримінально-процесуального кодексу України [16], Цивільного процесуального кодексу України і визначають вимоги до захисту, зберігання, використання та розкриття інформації, яка містить банківську таємницю.

Згідно зі ст. 1076 ЦК України банк гарантує таємницю банківського рахунка, операцій за рахунком і відомостей про клієнта. Відомості про операції та рахунки можуть бути надані тільки самим клієнтам або їхнім представникам. Іншим особам, у тому числі органам державної влади, їхнім посадовим і службовим особам, такі відомості можуть бути надані виключно у випадках та в порядку, встановлених законом про банки і банківську діяльність.

Відповідно до ст. 62 Закону України “Про банки і банківську діяльність” інформація щодо юридичних та фізичних осіб, яка містить банківську таємницю, розкривається банками, в тому числі, на письмову вимогу суду або за рішенням суду.

Ст. 62 Закону України “Про банки і банківську діяльність” передбачає декілька випадків розкриття банками інформації, що становить банківську таємницю:

- на письмовий запит або з письмового дозволу власника такої інформації;
- на письмову вимогу суду або за рішенням суду;
- органам прокуратури України, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, Антимонопольного комітету України — на їх письмову вимогу стосовно операцій за рахунками конкретної юридичної особи або фізичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності за конкретний проміжок часу;
- органам Державної податкової служби України на їх письмову вимогу з питань оподаткування або валютного контролю стосовно операцій за рахунками конкретної юридичної особи або фізичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності за конкретний проміжок часу;
- спеціально уповноваженому органу виконавчої влади з питань фінансового моніторингу на його письмову вимогу стосовно додаткової інформації про фінансову операцію, що стала об'єктом фінансового моніторингу;
- органам державної виконавчої служби на їх письмову вимогу з питань виконання рішень судів стосовно стану рахунків конкретної юридичної особи або фізичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності (ст. 62 Закону України “Про банки і банківську діяльність”).

Органи Державної податкової служби, прокуратури, Служби безпеки, Міністерства внутрішніх справ України мають право отримати будь-яку інформацію, віднесenu Законом до банківської таємниці, на підставі п. 1 (з дозволу власника цієї інформації) та 2 (за рішенням суду) ч. 1 ст. 62 Закону “Про банки і банківську діяльність”.

Крім того, органи прокуратури, Служби безпеки, Міністерства внутрішніх справ України на підставі п. 3 ч. 1, а органи Державної податкової служби України на підставі п. 4 ч. 1 ст. 62 Закону мають право отримати лише інформацію стосовно операцій за рахунками юридичних осіб та фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності за конкретний проміжок часу.

П. 2 та 3 ч. 2 ст. 62 Закону України “Про банки і банківську діяльність” встановлено, що запит на отримання інформації, що містить банківську таємницю, у тому числі судових, повинен містити посилання на підстави для отримання такої інформації, передбачені Законом України “Про банки і банківську діяльність”, та на норми законів, на підставі яких відповідні державні органи мають право отримувати таку інформацію.

У ч. 4 ст. 62 Закону України “Про банки і банківську діяльність”, яка визначає порядок розкриття банківської таємниці, вказано: “банку забороняється надавати інформацію про клієнтів іншого банку, навіть якщо їх імена зазначені у документах, угодах та операціях клієнта”.

Відповідно до п. 3.5 Правил зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці, затверджених постановою Правління Національного банку України від 14.07.2006 р., № 267 [17], банку забороняється надавати інформацію про клієнтів іншого банку, навіть якщо вони зазначені в документах, договорах та операціях клієнта, якщо інше не зазначено в дозволі клієнта іншого банку або вимозі, рішенні (постанові) суду.

Оскільки відповідно до частини четвертої ст. 62 Закону України “Про банки і банківську діяльність” банку забороняється надавати інформацію про клієнтів іншого банку, навіть якщо їх імена зазначені у документах, угодах та операціях клієнта, при наданні інформації, що віднесена Законом України “Про банки і банківську діяльність” до банківської таємниці, на запити органів прокуратури України, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної податкової служби України банки повинні надавати інформацію про рух коштів на рахунку клієнта без зазначення відправника цих коштів та їх одержувача (які є як клієнтами іншого банку, так і клієнтами запитуваного банку). В розумінні п. 4 ч. 2 ст. 62 Закону України “Про банки і банківську діяльність” запити повинні містити посилання на норми відповідних законів, які визначають права державних органів, в тому числі і на отримання такої інформації.

При цьому слід зазначити, що в запитах повинен бути чітко вказаний календарний проміжок часу, за який необхідно надати інформацію стосовно операцій за рахунками. Банки повинні надавати інформацію, що містить банківську таємницю, і в тому разі, коли до належним чином оформленої вимоги додається перелік конкретних юридичних осіб або фізичних осіб — суб’єктів підприємницької діяльності з зазначенням конкретних проміжків часу, за які вимагається надання інформації.

Положення вказаної норми щодо заборони повідомлення інформації про осіб, щодо яких не ставиться питання про розголошення банківської таємниці, сформульовано таким чином, що складається враження, ніби банком не може бути розголошено в будь-якому разі інформацію про контрагентів особи-клієнта банку, щодо якої вимагається розкриття такої інформації. Водночас такий висновок є недостатньо обґрунтованим із наступних підстав.

1. З цього приводу Правління Національного банку у своїй постанові про “Про затвердження Правил зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці” від 14 липня 2006 р., № 267 роз’яснило “банку забороняється надавати інформацію про клієнтів іншого банку, навіть якщо вони зазначені в документах, договорах та операціях клієнта, якщо інше не зазначено в дозволі клієнта або вимозі, рішенні (постанові) суду (§ 1 п. 3.5).

Відповідно до § 2 п. 3.5 Правил зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці, в інших випадках “під час надання інформації стосовно операцій за рахунками конкретної юридичної особи або фізичної особи — суб’єкта підприємницької діяльності за конкретний проміжок часу банк надає інформацію про рух коштів на рахунку клієнта без зазначення контрагентів за операціями”.

2. За змістом п. 3.2 Правил зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці, “банки зобов’язані виконувати письмові вимоги судів загальної юрисдикції, а також ухвалені ними рішення (постанови) про розкриття інформації, яка містить банківську таємницю, у порядку, установленому законодавством України”.

3. Ст. 62 Закону України “Про банки і банківську діяльність” має назву “Порядок розкриття банківської таємниці”, виходячи з цієї назви, зміст вказаної статті слід тлумачити наступним чином: банку забороняється розкривати інформацію про клієнтів іншого банку, що по суті означає — розголошувати.

4. Крім того на банківську таємницю, як і на будь-яку іншу інформацію, поширюються норми Закону України “Про інформацію”. Відповідно до ч. 5 ст. 35 Закону України “Про інформацію” у разі відмови державної установи заявнику в наданні

офіційної інформації, “суд має право для забезпечення повноти та об’єктивності розгляду справи запитати офіційні документи, у можливості ознайомлення з якими було відмовлено, і, вивчивши їх, прийняти рішення про обґрунтованість (або необґрунтованість) дій посадових осіб державної установи”.

Доречно відмітити, що офіційний документ — це документ оформлений і засвідчений у встановленому порядку, який посвідчує певні факти, що мають юридичне значення. Офіційність чи неофіційність документа визначається залежності від статусу джерела інформації.

Відповідно до ст. 2 Закону України “Про Національний банк України”, Національний банк України є центральним банком України, особливим центральним органом державного управління, юридичний статус, завдання, функції, повноваження і принципи організації якого визначаються Конституцією України, цим Законом та іншими законами України.

Закон України “Про інформацію” визнає право суду отримати для ознайомлення під час судового провадження офіційні документи Національного банку України як державної установи.

На письмову вимогу суду про розкриття інформації, що становить банківську таємницю, або за рішенням (постановою) суду про розкриття інформації, що становить банківську таємницю, банк розкриває інформацію в обсязі, визначеному вимогою або рішенням (постановою) суду.

Форми надання інформації, що містить банківську таємницю, чітко не визначено чинним законодавством. Тому необхідно вимагати у заявника необхідної та визначеної законом форми надання інформації. Так, наприклад, Положенням про планування та порядок проведення інспекційних перевірок, затвердженого постановою правління Національного банку України від 17 липня 2001 р. № 276 [18], визначено право інспектора Національного банку України безоплатно одержувати від об’єкта перевірки інформацію щодо діяльності та пояснення (у тому числі письмові) з окремих питань діяльності, а також вимагати від об’єктів перевірки будь-якої інформації, необхідної для здійснення перевірки (п. 4.1). Банківською установою має бути забезпечено надання на вимогу документів або їх копій, завірених банківською установою, та пояснень (у т. ч. письмових) з питань, що перевіряються.

Також окремо Національний банк України пропонує у разі, якщо у рішенні суду не визначено порядку та/або форми надання такої інформації, узгоджувати ці питання з особою, якій згідно з рішенням суду має бути розкрито інформація, що містить банківську таємницю. Такий підхід не можна вважати правильним, оскільки має місце нечіткість та незрозумілість змісту резолютивної частини для осіб, які беруть участь у справі, що згідно із ч. 1 ст. 221 ЦПК України вимагає вирішення судом питання про роз’яснення рішення суду.

Згідно зі ст. 290 ЦПК України ухвалене судом рішення по справі про розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичної або фізичної особи підлягає негайному виконанню. Особа, щодо якої банк розкриває банківську таємницю, або заявник мають право у п’ятиденний строк оскаржити ухвалене судом рішення до апеляційного суду в установленому порядку. Оскарження рішення не зупиняє його виконання.

П. 3.2 Правил зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці передбачено, що банки зобов’язані виконувати письмові вимоги судів загальної юрисдикції, а також ухвалені ними рішення (постанови) про розкриття інформації, яка містить банківську таємницю, у порядку, установленому законодавством України. Саме на цьому аспекті довелось акцентувати увагу Управління юридичного забезпечення банківського нагляду Національного банку України [19].

Вимога відповідного державного органу на отримання інформації, яка містить банківську таємницю, повинна відповідати нормам ч. 2 ст. 62 Закону України “Про банки і банківську діяльність”. Банк має право відмовити у розкритті інформації, що містить банківську таємницю, якщо за своєю формою або змістом вимога відповідного державного органу не відповідає нормам ч. 2 ст. 62 Закону України “Про банки і банківську діяльність”.

Водночас рішення суду банк повинен виконувати, до того ж негайно. Це покладає на суд більшу відповідальність за зміст рішення суду у цій категорії справ, зважаючи на це, рішення суду може призвести до безпідставного розголошення інформації, яка може призвести до завдання значних майнових збитків та моральної шкоди. Рішення

суду обов'язково повинно бути повним і детально мотивованим, як щодо "питання факту", так і "питання права". Тобто рішення суду повинно ґрунтуватися на матеріалах справи, у мотивувальній частині повинні міститись посилання на норми законів, на підставі яких відповідні державні органи мають право отримувати таку інформацію (див., напр., Роз'яснення Юридичного департаменту Національного банку України з питань виконання окремих вимог Закону України "Про банки і банківську діяльність" від 19.04.2001 р. № 18-112/1467-2599 [20]).

Отже, вирішення питання щодо обсягу зобов'язання розголошення інформації, яка містить банківську таємницю, щодо фізичних та юридичних осіб, пов'язане із наступними чинниками:

- правильне визначення належності тієї чи іншої вимоги органу державної влади щодо розголошення інформації, що містить банківську таємницю, щодо фізичних та юридичних осіб до судової юрисдикції у рамках розгляду справи порядком окремого провадження;
- вимоги до заяви про розголошення інформації, що містить банківську таємницю, щодо фізичних та юридичних осіб, в якій слід вимагати наведення підстав звернення, форм та обсягу надання необхідної інформації, обґрунтування повноважень заявника щодо звернення до суду. Це слід враховувати при відкритті провадження у справі із можливим застосуванням наслідків ст. 121 ЦПК України;
- визначення обсягу повноважень органу державної влади щодо можливості отримання такої інформації, що безпосередньо пов'язано із обсягом інформації, яку може просити цей орган передати від банківської установи, що обов'язково повинно бути обґрунтовано із посиланням на чинне законодавство;
- неухильне виконання банками рішення суду, при чому, незважаючи на можливість апеляційного перегляду ухваленого рішення, до набрання ним законної сили (негайно). Банк не має права відмовитись від виконання рішення суду, незважаючи на зміст резолютивної частини рішення. Оскарження рішення (у тому числі в апеляційному порядку) не зупиняє його виконання.

Таким чином, надати однозначну відповідь на те, чи є можливим зобов'язання банку розкрити інформацію, яка містить банківську таємницю, й щодо назв підприємств-контрагентів особи, щодо якої вимагається розкриття такої інформації, якщо вони не залучені до участі у справі, неможливо. Підстави звернення до суду, обсяг та повноваження того чи іншого органу визначено не цивільним процесуальним законодавством, а законодавством про банки і банківську діяльність, а також спеціальним законодавством. Тому судам необхідно чітко у кожному конкретному випадку встановлювати можливість розкриття інформації щодо назв-підприємств особи, щодо якої вимагається розкриття такої інформації, якщо вони не залучені до участі у справі, при цьому лише у тому випадку, коли це чітко передбачено цим законодавством.

Отож, окремі питання, котрі виникають щодо провадження у справах про розголошення інформації, яка містить банківську таємницю, щодо фізичних та юридичних осіб, можна вирішити шляхом правильного застосування та чіткого дотримання чинного процесуального законодавства, окремі з них можуть бути вирішені тільки шляхом внесення змін до ЦПК України та банківського законодавства, що може стати предметом подальших наукових розвідок у цій царині.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р., зі змінами від 08.12.2004 р. // ВВР. — 1996. — № 30. — Ст. 141; 2005. — № 2. — Ст. 44.
2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р., № 1618-IV // 2004. — № 40-41, 42. — Ст. 492.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.07.1963 р. (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] Законодавство України. Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1501-06>; (=1502-06; =1503-06).
4. Щодо розкриття банківської таємниці за рішенням суду : Лист Департаменту з питань запобігання використанню банківської системи для легалізації кримінальних доходів та фінансування тероризму Національного банку України від 19 квітня 2005 року, № 48-012/275-3973 [Електронний ресурс] Законодавство України. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v3973500-05>.
5. Сунегін С. Особливості розгляду судом справ про розкриття інформації, що містить банківську таємницю щодо юридичних та фізичних осіб у порядку окремого провадження / С. Сунегін // Нотаріат. Адвокатура. Суд. — 2004. — № 1 (1). — С. 7.

6. *Світлична Г. О.* Розгляд справ про розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю, щодо фізичних та юридичних осіб / Г. О. Світлична // Проблеми теорії та практики цивільного судочинства : [монографія] / В. В. Комаров, В. І. Тертишніков, В. В. Баранкова та ін. ; За заг. ред. В. В. Комарова. — Х. : Харків юридичний, 2008. — С. 527-542.
7. *Фурса С. Я.* Цивільний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар : У 2-х т. / С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, С. В. Щербак ; За заг. ред. С. Я. Фурси. — К. : Видавець Фурса С. Я. : КНТ, 2006. — Т. 1. — 912 с. — (Серія "Процесуальні науки").
8. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III // ВВР. — 2001. — № 5-6. — Ст. 30.
9. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV // ВВР. — 2003. — № 40-44. — Ст. 356.
10. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV // ВВР. — 2003. — № 18, № 19-20, № 21-22. — Ст. 144.
11. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV // ВВР. — 1999. — № 29. — Ст. 238.
12. Про систему валютного регулювання і валютного контролю: Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 р. № 15-93 // ВВР. — 1993. — № 17. — Ст. 184.
13. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII // ВВР. — 1992. — № 48. — Ст. 650.
14. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом : Закон України від 28.11.2002 р. № 249-IV // ВВР. — 2003. — № 1. — Ст. 2.
15. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30.06.1993 р. № 3341-XII // ВВР. — 1993. — № 35. — Ст. 358.
16. Кримінально-процесуальний кодекс України : Затв. Законом Української РСР від 28.12.1960 р. № 1001-05 (із змінами та доповненнями) Електронний ресурс] Законодавство України. Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу : [http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1001-05\(=1002-05; =1003-05\)](http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1001-05(=1002-05; =1003-05)).
17. Правила зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці. Затв. Постановою Правління Національного банку України від 14.07.2006 р. № 267. Зареєстр. в Міністерстві юстиції України 03.08.2006 р. за № 935/12809 // ОВУ. — 2006. — № 32. — стор. 137. — Ст. 2330.
18. Положення про планування та порядок проведення інспекційних перевірок. Затв. постановою Правління Національного банку України від 17.07.2001 р. № 276 // ОВУ. — 2001. — № 34. — стор. 152. — Ст. 1602.
19. Про надання роз'яснення (щодо невиконання банківськими установами судових рішень про розкриття банківської таємниці) : Лист Управління юридичного забезпечення банківського нагляду Національного банку України від 09.09.2008 р. № 47-112/240-12219 // Дебет-Кредит (Галицькі контракти). — 2008. — № 39.
20. Роз'яснення з питань виконання окремих вимог Закону України "Про банки і банківську діяльність" : Лист Юридичного департаменту Національного банку України від 19.04.2001 р. № 18-112/1467-2599 [Електронний ресурс] Законодавство України. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v1467500-01>.

*Рекомендовано до друку кафедрою цивільного права та процесу
Хмельницького університету управління та права
(протокол № 1 від 30 серпня 2009 року)*

Надійшла до редакції 02.09.2009
Рекомендовано до друку 01.12.2009

